

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2025, 25(4), 2378 – 2402. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1682489

Eğitimde Stratejik Derinlik: BİLSEM'lerin Vizyon ve Misyon Metinlerinin İncelenmesi

Strategic Depth in Education: An Analysis of Vision and Mission Statements of Science and Art Centers

Ahmet Can ABBAK¹, Mehmet Akif ÖZDEMİR², Turgut BAL³, Mehmet KÜÇÜKGÖZ⁴

Geliş Tarihi (Received): 23.04.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 13.10.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2025

Öz: Bu araştırma, Türkiye'de faaliyet gösteren Bilim ve Sanat Merkezlerinin (BİLSEM) stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerini tematik ve kuramsal bir perspektifle incelemeyi amaçlamaktadır. Özel yetenekli bireylerin eğitimi açısından kritik bir role sahip olan BİLSEM'ler, sundukları eğitim hizmetlerinin niteliğini stratejik belgelerle tanımlamakta ve bu belgelerde yer alan vizyon ve misyon ifadeleri, kurumun amaçlarını, değerlerini ve hedeflerini yansıtmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, BİLSEM'lerin kurumsal kimliğini ve stratejik yönelimlerini ortaya koyan bu ifadelerin, eğitim politikaları ve özel eğitim yaklaşımlarıyla ne derece örtüştüğü analiz edilmiştir. Bu inceleme, eğitim yönetimi ve özel eğitim kuramları perspektifi üzerine yapılandırılmıştır. Araştırma nitel araştırma deseniyle yapılandırılmış ve belge incelemesi yöntemi kullanılarak Türkiye'nin 81 ilindeki BİLSEM'lerin güncel stratejik planları incelenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle değerlendirilmiş, vizyon ve misyon ifadeleri ayrı ayrı tematik kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Bulgular, birçok kurumun vizyon ve misyon ifadelerinde kuramsal temelden uzak, genelleyici ve ölçülemeyen tanımlamalar kullandığını göstermektedir. Ayrıca bazı planlarda vizyon ve misyon ifadeleri arasında kavramsal karışıklıklar da dikkat çekmiştir. Bu karışıklık, vizyon ifadelerinin sıklıkla görev tanımı gibi, misyon ifadelerinin ise genel amaç ya da gelecek hedefi şeklinde kullanılması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın sonuçları, stratejik planlamada kurumsal özgünlük, kuramsal dayanak ve özel yetenekli bireylerin eğitimsel ihtiyaçlarına uygun hedefler belirleme gerekliliğini ortaya koymaktadır. BİLSEM özelinde vizyon ve misyon ifadelerini içerik analizi yöntemiyle ele alan bugüne kadar herhangi bir akademik çalışma bulunmamıştır. Bu açıdan çalışmamız, bu alandaki özgün boşluğu dolduran ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilim ve sanat merkezi, Misyon, Vizyon, Doküman incelemesi.

&

Abstract: This research aims to examine the vision and mission statements in the strategic plans of Science and Art Centers (BİLSEM) operating throughout Türkiye from a thematic and theoretical perspective. BİLSEMs, which play a critical role in the education of gifted individuals, define the quality of the educational services they offer with strategic documents, and the vision and mission statements in these documents reflect the goals, values, and objectives of the institution. In this context, the study analyzes the extent to which these statements, which reveal the institutional identity and strategic orientations of BİLSEMs, overlap with educational policies and special education approaches. This review is structured from the perspective of educational management and special education theories. The research is structured with a qualitative research design, and the current strategic plans of BİLSEMs are examined using the document review method. The data obtained are evaluated with the content analysis technique, and the vision and mission statements are classified under separate thematic categories. The findings show that many institutions use general and unmeasurable definitions that are far from theoretical basis in their vision and mission statements. In addition, conceptual confusions between vision and mission statements have also been noted in some plans. This confusion occurs in the form of vision statements being frequently used as a job description, while mission statements being used as a general purpose or future goal. The results of the research reveal the necessity of determining institutional originality, theoretical basis and targets appropriate to the educational needs of especially talented individuals in strategic planning. No academic study has been found to date that has addressed vision and mission statements specifically for BİLSEM. In this respect, our research is the first study to fill the original gap in this field.

Keywords: Science and art center, Mission, Vision, Document review.

Atıf/Cite as: Abbak, A. C., Özdemir, M. A., Bal, T., & Küçüköz, M. (2025). Eğitimde stratejik derinlik: BİLSEM'lerin vizyon ve misyon metinlerinin incelenmesi, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(4), 2378-2402, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1682489

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University–Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Dr. Ahmet Can ABBAK, Milli Eğitim Bakanlığı, İngilizce Öğretmeni, canabbak@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9228-6875

² Mehmet Akif Özdemir, Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Öğretmeni, mehmet_a.ozdemir@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6527-2603

³ Turgut BAL, Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni, ztbal@hotmail.com., ORCID: 0009-0004-5499-4204

⁴ Dr. Mehmet KÜÇÜKGÖZ, Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Öğretmeni, mehmetkucukgozz@gmail.com., ORCID: 0000-0002-6402-5624

1. GİRİŞ

21. yüzyılın bilgi temelli toplum yapısında, bireysel potansiyelin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi, ülkelerin kalkınma hedeflerine ulaşmasında belirleyici bir faktör haline gelmiştir. Bu bağlamda üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik politikalar, sadece bireylerin değil aynı zamanda toplumun geleceği açısından da kritik bir önem taşımaktadır (Allotey vd., 2023; Yaman, 2020). Nitekim Türkiye Yüzyılı Vizyon Belgesi'nde (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2023), nitelikli insan kaynağının geliştirilmesi ve yenilikçi bireylerin yetiştirilmesi, ülkenin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle doğrudan ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde On Birinci Kalkınma Planı'nda (2019–2023) üstün yetenekli bireylerin erken yaşta tespiti ve desteklenmesine özel vurgu yapılmakta ve bu bireylerin ülkenin bilim, teknoloji ve kültürel kapasitesini artıracak temel bireyler olarak görülmesi hedeflenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde de üstün yetenekli bireylere yönelik eğitim süreçlerinin çeşitlendirilmesi ve niteliğinin artırılması stratejik öncelik olarak belirlenmiştir (MEB, 2018; Özer ve Yıldırım, 2023). Ayrıca MEB 2024–2028 Stratejik Planı'nda özel yetenekli bireylerin desteklenmesine yönelik özel politika ve hedefler tanımlanmıştır. Tüm bu belgeler, üstün yetenekli bireylerin eğitiminin yalnızca bireysel gelişim açısından değil, makro düzeyde ülke kalkınma stratejileriyle de güçlü biçimde bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Üstün yetenekli bireylerin eğitiminde özel eğitim yaklaşımı temel alınırken, bu bireyler için sunulan eğitim hizmetlerinin nitelik ve sürdürülebilirliği kurumsal düzeyde stratejik planlamalarla ilişkilidir (Kuşçu ve Uluyurt, 2023; Marland, 1972; Yakut-Özek, 2024).

Türkiye'de özel yetenekli bireylerin eğitime yönelik en somut kurumsal yapılar Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) olarak ortaya çıkmaktadır. BİLSEM'ler, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren ve özel yetenekli bireylere yönelik farklılaştırılmış eğitim hizmeti sunan kurumlardır (MEB, 2019; Kır ve Akbaşı, 2021). Bu kurumlar, misyon ve vizyon ifadeleri aracılığıyla amaçlarını tanımlarken, stratejik planlarıyla da bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik somut adımlar atmaktadır. Ancak yapılan araştırmalar, BİLSEM'lerin vizyon ve misyon ifadelerinde kavramsal karmaşa ve içerik eksiklikleri olduğunu ortaya koymaktadır (Ayaydın ve Ün, 2018; Oruç ve Çağır, 2022). Ancak stratejik plan belgelerindeki vizyon ve misyon ifadelerinin içeriksel zayıflıkları ve kavramsal tutarsızlıkları, kurumsal kimliğin netleşmesini ve uygulamada bütüncül eğitim politikalarının oluşturulmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, öğretmenlerin ve yöneticilerin kurumsal amaçları içselleştirmesini ve eğitim süreçlerine yansıtmasını da olumsuz etkileyebilmektedir (Eren, 2020). Bu nedenle BİLSEM'lerin stratejik planlarının içerik ve yapı açısından daha güçlü bir zemine oturtulması kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Stratejik planlama, kurumların uzun vadeli hedeflerine ulaşabilmesi için mevcut kaynaklarını etkili bir biçimde yönlendirdiği sistematik bir süreçtir (Karimli, 2020). Bu süreçte vizyon ve misyon ifadeleri, kurumsal kimliği, öncelikleri ve hedefleri yansıtan temel yapı taşlarıdır (Atasever ve Işık, 2010; Ulusoy, 2020). Ancak özellikle özel eğitim kurumları açısından bu ifadelerin yalnızca şeklen değil, içeriksel olarak da üst düzey bir bilinçle hazırlanması beklenmektedir.

Yasal bir zorunluluk olarak kamu kurumları için öngörülen stratejik planlar kapsamında BİLSEM'lerin vizyon ve misyon ifadelerinin stratejik, eğitsel ve kurumsal bir bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir (5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2003; Paylı 2017). Özellikle üstün yetenekli bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek eğitim politikalarının belirlenmesi, bu bireylerin potansiyelini maksimum düzeyde kullanabilmeleri için oldukça önemlidir (Torunoğlu ve Taştemiz, 2020). Bu çerçevede BİLSEM'lerin stratejik belgelerinde yer alan vizyon ve misyon ifadeleri, yalnızca kurumsal bir beyan değil, aynı zamanda birer eğitim politikası belgesi olarak değerlendirilmelidir. Ancak literatürde BİLSEM'lerin stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin sistematik olarak analiz edildiği kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu eksiklik, kurumların stratejik belgelerinde

yer alan ifadelerin kurumsal kimlik oluşturma ve eğitim politikalarına yön verme işlevlerinin yeterince anlaşılmasına yol açmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı da bu önemli boşluğu doldurarak uygulama ve politika geliştirme süreçlerine katkıda bulunmaktır.

Araştırmalar, BİLSEM'lerin stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin büyük kısmının genel geçer ifadelerden oluştuğunu ve kurumun farklılaşmış yapısını yeterince yansıtmadığını ortaya koymuştur (Çelik-Şahin, 2014; Gümüş vd., 2023). Bu durum, kurumun hedef kitlesine yönelik özelleşmiş hizmet sunma kapasitesini sınırlayabilmektedir. Dolayısı ile, stratejik planlamanın yalnızca bir formalite olarak değerlendirildiği algısını güçlendirmektedir. Oysa vizyon ve misyon ifadelerinin güçlü, somut ve ölçülebilir hedefler içermesi, kurumun gelişimi ve hesap verilebilirliği açısından kritik öneme sahiptir (Tetik, 2023). Ayrıca bazı stratejik planlarda, misyon ifadelerinin vizyon gibi; vizyon ifadelerinin ise görev tanımı gibi kullanıldığı görülmektedir. Bu tür kavramsal karışıklıklar, yalnızca metin düzeyinde değil, uygulamada da yönetsel zorluklara neden olabilmektedir (Özdem, 2019). Vizyon ve misyon ifadelerindeki bu kavramsal karışıklıkların eğitim yönetimi ve liderlik süreçleri üzerinde doğrudan etkileri bulunmaktadır (Abbak ve Özdemir, 2023). Belirsiz ve soyut vizyon-misyon yapıları, kurum çalışanlarının rollerini ve hedeflerini net olarak algılayamamasına neden olmakta, bu da öğretmen motivasyonunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Özdem, 2011; Zor ve Köse, 2015). Ayrıca yönetsel kararlarda odak kaybına yol açarak, stratejik önceliklerin belirlenmesini ve kaynak kullanımını zorlaştırmaktadır (Ulusoy, 2020). Öğrenci başarısı açısından, kurumun eğitimsel hedeflerinin öğretim süreçlerine yeterince yansımaması ve bütüncül bir okul kültürünün oluşmaması riskini taşımaktadır (Abbak ve Akbaşlı, 2021). Dolayısıyla, vizyon ve misyon ifadelerinin açık, tutarlı ve yön gösterici olması; kurumsal aidiyet, liderlik etkinliği ve öğrenci öğrenme çıktıları açısından kritik bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma Türkiye'deki BİLSEM'lerin stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerini içeriksel ve kuramsal olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma, Türkiye'de BİLSEM özelinde vizyon ve misyon ifadelerini kapsamlı biçimde inceleyen ilk araştırmalardan biridir. Literatürde bu alanda sistematik ve tematik bir analiz çalışmasına rastlanmamış olup, araştırma bu yönüyle önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Böylece BİLSEM'lerin stratejik yönelimlerinin kuramsal, kurumsal ve uygulamaya dönük boyutlarının daha net anlaşılması sağlanacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki BİLSEM'lerin stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin içeriksel analizini yaparak bu ifadelerin tematik açıdan değerlendirilmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, bu ifadelerin kuramsal dayanaklarıyla ne derece örtüştüğünü ortaya koymayı ve özel yetenekli bireylerin eğitimiyle ilgili eğitim politikaları bağlamında bir değerlendirme sunmayı hedeflemektedir.

Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1-BİLSEM'lerin stratejik planlarında yer alan vizyon ifadeleri içerik bakımından hangi temaları içermekte ve hangi öğeler öne çıkmaktadır?

2-BİLSEM'lerin stratejik planlarında yer alan misyon ifadeleri içerik bakımından hangi temaları içermekte ve hangi öğeler öne çıkmaktadır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın bulguları, özel yetenekliler eğitimi alanında çalışan araştırmacılara, okul yöneticilerine ve eğitim politikası belirleyicilere önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir. Elde edilen bulgular, BİLSEM stratejik planlarının hazırlanma ve revizyon süreçlerinde içerik zenginliği ve tutarlılık sağlamaya yönelik somut öneriler geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, okul yöneticilerinin vizyon ve misyon ifadelerini daha etkili biçimde oluşturma ve kurumsal kimlik geliştirme süreçlerine doğrudan rehberlik edebilecek ipuçları sunmaktadır. Vizyon ve misyon ifadeleri, bir kurumun stratejik yönelimlerini yansıtan temel metinler olup, eğitim politikalarının sahaya yansımaları gösteren önemli belgelerdir. Bu

nedenle, BİLSEM gibi özel eğitim kurumlarının vizyon ve misyon ifadelerinin içeriksel olarak güçlü, tutarlı ve stratejik hedeflerle uyumlu olması büyük önem taşımaktadır (Cevher Kılıç, 2015; Gümüş vd., 2023). Çalışma, bu kapsamda Türkiye'de BİLSEM özelinde yapılan ilk sistematik içerik analizi olması yönüyle literatüre ve uygulamaya özgün bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, elde edilen temalar ve tespit edilen içerik eksiklikleri, ulusal eğitim politikalarının daha tutarlı ve güncel stratejik plan dokümanları üretmesi için önemli bir referans çerçevesi oluşturmaktadır.

Stratejik belgelerdeki kavramsal tutarsızlıklar ve içerik zayıflıkları göz önüne alındığında, bu çalışma uygulayıcıların daha bütüncül ve anlamlı vizyon-misyon metinleri oluşturmalarına katkı sağlayabilir. Çalışma, üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin yürütülen stratejik planlama süreçlerinin kuramsal bir temele dayandırılması açısından da özgün bir katkı sunmaktadır. Bu bağlamda çalışma; eğitim yöneticilerine, müfredat geliştiricilere ve politika yapıcılara, stratejik plan hazırlama süreçlerinde yol gösterici olabilir. Aynı zamanda akademik alanda konuya yönelik daha derinlikli çalışmaların yapılmasına öncülük edecektir. Bu araştırma ayrıca, BİLSEM'lerin yalnızca eğitimsel değil, toplumsal ve kültürel düzeyde de nasıl bir etki yarattığını ortaya koyarak, gelecekte yapılacak çalışmalara teorik ve uygulamalı bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Nitekim BİLSEM'ler yalnızca bireysel gelişimi değil, toplumsal farkındalık ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik çeşitli katkılar da sunmaktadır. Bu merkezlerde yürütülen sosyal sorumluluk projeleri, yerel halkla iş birliği içinde gerçekleştirilen kültürel etkinlikler ve toplum temelli bilim-sanat sergileri gibi uygulamalar, öğrencilerin toplumsal duyarlılığını ve kültürel bilinçlerini geliştirmektedir. Bu yönüyle BİLSEM'lerin stratejik planlarında bu tür hedeflere açık ve ölçülebilir şekilde yer verilmesi, kurumsal etkiyi artırma açısından önem arz etmektedir.

1.3. Kavramsal Çerçeve

Stratejik Planlama ve Eğitim Kurumları: Stratejik planlama, bir kurumun uzun vadeli hedeflerine ulaşmak amacıyla mevcut kaynaklarını en etkili ve verimli şekilde kullanmasını sağlayan sistematik ve katılımcı bir yönetim sürecidir (Karimli, 2020). Eğitim kurumlarında stratejik planlama, yalnızca kurumsal gelişimi değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümün yönünü belirleyen önemli bir araç olarak görülmektedir. Özellikle eğitim sistemlerinin küresel rekabet koşulları içinde daha nitelikli bireyler yetiştirme misyonunu üstlendiği günümüzde, stratejik planlamanın eğitim kurumları için bir zorunluluk haline geldiği söylenebilir (Alpkan ve Doğan, 2008). 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca Türkiye'deki tüm kamu kurumlarının, dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı tüm okulların ve özel eğitim kurumlarının stratejik planlar oluşturması yasal bir zorunluluktur. Bu bağlamda BİLSEM'ler, kurumsal gelişimlerini planlarken vizyon ve misyon ifadeleri ile hedeflerini açıkça ortaya koymak durumundadır (MEB, 2019).

Vizyon ve Misyon İfadeleri: Vizyon, bir kurumun gelecekte ulaşmak istediği ideali, hayali ve uzun vadeli hedeflerini ifade ederken; misyon, kurumun varlık sebebini, temel amacını ve topluma nasıl hizmet sunduğunu tanımlar (Atasever ve Işık, 2010). Stratejik planlamada bu iki kavram, kurumsal kimliği yapılandıran temel taşlardır. Özellikle eğitim kurumlarında vizyon ve misyon ifadeleri, okul kültürünün, yönetim anlayışının ve eğitimsel önceliklerin yansımasıdır. Vizyon, birey ve toplum için daha iyi bir gelecek tasavvurunu ifade ederken; misyon bu geleceği inşa etme sürecinde izlenecek yolu tanımlar. Örgütsel davranış ve stratejik liderlik alanlarında yapılan çalışmalarda vizyon ve misyon ifadelerinin kurum çalışanlarının motivasyonu, yönelimi ve bağlılığı üzerinde olumlu etkiler yarattığı ortaya konmuştur (Özdem, 2011; Ulusoy, 2020). Bu nedenle vizyon ve misyonun tutarlı, açık ve amaca hizmet eder nitelikte olması stratejik planın başarısı açısından belirleyicidir.

Özel Eğitim Politikaları ve Üstün Yetenekliler Eğitimi: Eğitim politikaları, devletin eğitimle ilgili planlarını, önceliklerini ve hedeflerini tanımlar. Özel eğitim politikaları ise özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik daha kapsayıcı, farklılaştırılmış ve bireyselleştirilmiş eğitim uygulamalarını içerir.

Üstün yetenekli bireylerin eğitimi de bu kapsamda değerlendirilir. Bu bireyler, yaşlarına göre yüksek düzeyde bilişsel, yaratıcı, sanatsal veya liderlik kapasitesine sahip oldukları için farklılaştırılmış eğitime ihtiyaç duyarlar (Allotey vd., 2023; Marland, 1972). Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren özel yetenekli bireylerin eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılandırılan politikalarla daha sistematik hale getirilmiştir. BİLSEM’lerin kurulması, bu bireylere uygun eğitim ortamları sunulması ve öğretmen seçim süreçlerinin belirlenmesi bu politikalara örnektir (MEB, 2019). Ancak uygulamada yaşanan sorunlar, özellikle vizyon ve misyon ifadelerinin yetersizliği veya yanlış anlaşılması, bu politikaların eğitim ortamına yansımada aksaklıklar yaratabilmektedir (Ayaydın ve Ün, 2018; Cevher Kılıç, 2015).

Kuramsal Yaklaşımlar: Bu çalışmada değerlendirilen stratejik belgelerdeki vizyon ve misyon ifadeleri, çeşitli kuramsal yaklaşımlarla ilişkilendirilebilir. Bunlardan ilki insan sermayesi kuramıdır. Bu kurama göre bireylerin bilgi ve beceri düzeyleri, ekonomik kalkınma ve toplumsal refahın temel belirleyicisidir (Becker, 1994). BİLSEM gibi kurumlar, üstün yetenekli bireyleri erken yaşta tespit ederek onların potansiyellerini ortaya çıkarma yönüyle insan sermayesi kuramının eğitimle olan bağına güçlendirmektedir. Her ne kadar BİLSEM’ler kuramsal olarak insan sermayesi yaklaşımıyla uyumlu görünse de bu kurumlarda uygulamada yaşanan sorunlar bu uyumu zayıflatmaktadır. İkinci olarak Gardner’ın Çoklu Zekâ Kuramı, bireylerin tek bir zekâ türüyle sınırlı olmadığını, dilsel, mantıksal, müzikal, görsel, bedensel ve kişiler arası zekâ türlerinin bireylerde farklı derecelerde bulunduğunu savunur. Bu kuram, BİLSEM’lerde sunulan sanat, müzik, fen gibi farklı programlarla bireylerin çeşitli alanlardaki üstün yeteneklerinin desteklenmesini teorik olarak temellendirir (Gardner, 1999). Üçüncü olarak, yenilikçi öğrenme kuramları çerçevesinde ele alınabilecek kavramsal değişim, proje tabanlı öğrenme ve 21. yüzyıl becerileri, BİLSEM vizyon ve misyonlarında sıklıkla yer bulan öğelerdir. Bu beceriler arasında eleştirel düşünme, iş birliği, yaratıcılık ve dijital okuryazarlık yer almaktadır (OECD, 2018). Stratejik planlarda bu becerilerin açıkça tanımlanması, kurumların çağın gerekliliklerine ne derece uyum sağladığını göstermektedir. OECD (2018) tarafından tanımlanan 21. yüzyıl becerileri arasında eleştirel düşünme, yaratıcılık, iş birliği ve dijital okuryazarlık temel öncelikler olarak vurgulanmaktadır. BİLSEM’lerin stratejik belgelerinde bu becerilere kimi zaman dolaylı atıflar yapıldığı görülmektedir; örneğin “yaratıcı düşünce gücüne sahip lider bireyler yetiştirmek” veya “bilimsel ve estetik değerleri bütünleştiren bireyler kazandırmak” gibi ifadeler bu kapsamla ilişkilendirilebilir. Ancak doğrudan 21. yüzyıl becerileri kavram setinin açık ve sistematik biçimde kullanıldığı örnekler sınırlıdır. Dijital okuryazarlık ve küresel vatandaşlık gibi güncel kavramlara ise çoğu stratejik planda yeterince yer verilmediği dikkat çekmektedir. BİLSEM stratejik planlarının çağdaş eğitim politikaları ve uluslararası beklentilerle daha güçlü bir biçimde hizalanması gerekliliğine işaret etmektedir

Uluslararası Perspektif: Üstün yetenekliler eğitimi konusunda dünya genelinde farklı modeller geliştirilmiştir. Güney Kore, Almanya, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkeler, üstün yetenekli bireyleri erken dönemde tespit ederek onları uzman eğitimcilerle desteklemekte ve ulusal kalkınma hedefleri doğrultusunda yönlendirmektedir (Allotey vd., 2023). Bu ülkelerde vizyon ve misyon ifadeleri sadece kurumsal beyanlar değil, aynı zamanda ulusal eğitim politikalarının yerel yansıması olarak ele alınmaktadır. Örneğin Güney Kore’de *gifted education* merkezlerinin vizyon ifadelerinde “küresel liderlik yetkinlikleri ve dijital çağın yeteneklerini geliştirme” vurgusu sıkça yer almaktadır (Allotey vd., 2023). Almanya’daki üstün yetenek programlarında ise misyon ifadelerinde “akademik mükemmeliyetin yanı sıra toplumsal sorumluluk ve etik liderlik” ön plana çıkarılmaktadır. Bu tür açık ve güncel temaların BİLSEM stratejik belgelerinde ise genellikle dolaylı veya sınırlı düzeyde temsil edildiği görülmektedir. Dolayısıyla, uluslararası iyi örneklerin daha sistematik biçimde incelenmesi, BİLSEM stratejik planlarının gelişimine katkı sağlayacaktır. Türkiye’de BİLSEM’lerin bu ülkelerdeki örneklerle karşılaştırmalı olarak ele alınması, hem vizyon-misyon yapılandırması hem de stratejik hedeflerin belirlenmesi açısından öğretici olabilir. Ancak Türkiye’de yapılan çalışmalarda bu kıyaslamaların yetersiz olduğu görülmektedir (Oruç ve Çağır, 2022). Örneğin, Türkiye’de bazı BİLSEM stratejik planlarında vizyon ifadelerinin “lider bireyler yetiştirmek” veya “bilim ve sanat alanında özgün katkılar sağlamak” gibi genel ve soyut ifadelerle sınırlı kaldığı görülmektedir. Buna karşın uluslararası örneklerde vizyon ve misyon ifadeleri daha somut beceri ve değer odaklı biçimde yapılandırılmaktadır (Allotey vd., 2023). Bu durum,

Türkiye’de vizyon-misyon yapılandırmasında daha güçlü ve ölçülebilir hedeflere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, stratejik planlarda bu tür kıyaslamalara dayalı yenilikçi hedeflerin yer alması, kurumsal kaliteyi artıracaktır. Stratejik planlarda bu tür kıyaslamalara dayalı yenilikçi hedeflerin yer alması, kurumsal kaliteyi artıracaktır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın yöntemi

Bu çalışmada Türkiye’deki BİLSEM’lerin vizyon ve misyon ifadelerindeki unsurları incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi tekniği, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Vizyon ve misyon ifadelerinin incelenmesinde doküman incelemesi uygun bir teknik olarak görülmektedir. Bu çalışmada BİLSEM’lerin stratejik plan belgeleri doğrudan veri kaynağı olarak kullanıldığından, nitel araştırma yöntemine uygun olarak doküman incelemesi tekniği tercih edilmiştir. Bu teknik, stratejik planlarda yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin içerik ve yapı açısından derinlemesine analiz edilmesine olanak sağlamaktadır.

2.2. Çalışma grubu

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de eğitim öğretim faaliyetlerine devam eden BİLSEM’lerin web sitelerinde yer alan stratejik planlarındaki vizyon ve misyon ifadeleri oluşturmaktadır. Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2023-2024 yayınlanmıştır. Tablo 1’de Türkiye’deki BİLSEM yerlerine ilişkin sayısal veriler sunulmuştur.

Tablo 1

Türkiye’deki BİLSEM’lere İlişkin Sayısal Veriler

Kurum Türü	Kursiyer Sayısı				Öğretmen			
	Kurum Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Derslik	
Bilim ve Sanat Merkezi (Üstün veya Özel Yetenekliler)	392	102580	51092	511488	4267	2343	1924	2720

Kaynak: Strateji Geliştirme Başkanlığı, Millî Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2023–2024 raporu, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 9 Eylül 2024 tarihinde yayımlanmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkiye’de 102580 öğrenci BİLSEM’lerden yararlanmaktadır. Bu merkezlerde toplam 4267 öğretmen görev almaktadır. 2024 yılı verilerine göre Türkiye’de 392 adet BİLSEM bulunmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak pratik sınırlılıklar nedeniyle mümkün olmadığından, örneklem alma yoluna gidilmiştir. Tabakalı örnekleme rastgele kota örnekleme olarak da adlandırılan, büyük bir popülasyonun benzersiz, homojen tabakalara bölüdüğü ve daha sonra bu tabakalardan üyelerin bir örnek oluşturmak için rastgele seçildiği bir olasılık örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmanın evrenin ve örneklemin belirlenmesinde istatistiki bölge birimleri sınıflaması kullanılmıştır. Sınıflamadaki 12 bölgeden birer il belirlenmiştir. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS), Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından geliştirilmiş, bölgesel istatistiklerin karşılaştırılabilirliğini sağlamak amacıyla kullanılan standart bir bölgesel sınıflamadır. Bu sınıflama, Türkiye’yi farklı düzeylerde bölgelere ayırarak veri toplama ve analiz

süreçlerinde kullanılmaktadır. Araştırmada genelleme yapmak değil, farklı bölgesel bağlamlarda stratejik plan içeriklerinin çeşitliliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) temel alınarak her bir bölgeden bir il seçilmiş ve bölgesel temsil çeşitliliği sağlanmıştır. Böylece çalışmanın amacı doğrultusunda farklı sosyo-kültürel ve kurumsal yapıların vizyon ve misyon ifadelerindeki yansımaları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Tablo 2’de bu illerde bulunan BİLSEM sayısı sunulmuştur.

Tablo 2*İllerde Bulunan BİLSEM Sayısı*

Sıra	Bölge	İller	Merkez Sayısı
1	TR1	İstanbul	39
2	TR2	Edirne	2
3	TR3	Aydın	9
4	TR4	Kocaeli	6
5	TR5	Konya	12
6	TR6	Adana	10
7	TR7	Kayseri	5
8	TR8	Amasya	3
9	TR9	Trabzon	6
10	TRA	Erzincan	1
11	TRB	Malatya	3
12	TRC	Gaziantep	7
Toplam			103

Kaynak: Strateji Geliştirme Başkanlığı, Millî Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2021–2022 raporu, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 9 Eylül 2022 tarihinde yayımlanmıştır.

Not: TR1, TR2, vb. ifadeler Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) kapsamındaki Düzey 1 bölgelerini temsil etmektedir. TR1–TR2–TR3 şeklindeki numaralandırma, Türkiye’nin coğrafi ve sosyo-ekonomik farklılıklarına göre oluşturulan bölgesel sınıflamayı göstermektedir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmanın verileri İstanbul, Edirne, Aydın, Kocaeli, Konya, Adana, Kayseri, Amasya, Trabzon, Erzincan, Malatya, Gaziantep illerinde eğitim öğretim hizmetleri veren BİLSEM’lerden toplanmıştır.

2.3. Verilerin toplanması

Tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenen BİLSEM’ler araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Belirlenen BİLSEM’lerin resmî web sitelerinde yayımlanan stratejik plan belgeleri araştırmacılar tarafından erişilerek incelenmiştir. Analize dahil edilen belgeler, ilgili kurumların kamuya açık ve güncel resmî dokümanlarıdır. Ardından bu ifadeler araştırmacılar tarafından dosyalanmıştır. Araştırma kapsamında toplam 103 BİLSEM’in stratejik planları incelenmiştir. En fazla BİLSEM sayısına sahip olan İstanbul’da 39 merkez, en az sayıya sahip olan Erzincan’da ise 1 merkez bulunmaktadır. Ayrıca, örnekleme yüksek

sayıda merkezin bulunduğu diğer iller arasında Konya (12 BİLSEM) ve Adana (10 BİLSEM) yer almaktadır. İncelenen stratejik planların geçerli kabul edilebilmesi için, ilgili BİLSEM'in resmî web sitesinde yayımlanmış ve güncel (2020 ve sonrası yıllara ait) bir belge olması esas alınmıştır. Ayrıca belgelerin doğruluğunu teyit etmek amacıyla web sitesi bağlantılarının aktif olup olmadığı kontrol edilmiş ve yalnızca erişilebilir durumda olan geçerli belgeler analize dahil edilmiştir.

2.4. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması

Bu araştırmada verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, betimsel analizden farklı olarak, verilerin sistematik biçimde kodlanarak temalar altında sınıflandırılmasını ve derinlemesine anlamlandırılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda, vizyon ve misyon ifadeleri anlamlı bölümlere ayrılmış, kodlanmış ve ortak temalar geliştirilerek kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Kodlama süreci dört araştırmacı tarafından manuel olarak yürütülmüştür; herhangi bir nitel veri analiz yazılımı (örneğin NVivo, MAXQDA vb.) kullanılmamıştır. Her araştırmacı bağımsız olarak ön kodlama yapmış, sonrasında ortak toplantılarla kodlar karşılaştırılmış ve mutabakata varılarak nihai temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizi için farklı dosyalarda yer alan vizyon ve misyon ifadeleri tek bir dosyada toplanmıştır. Benzer anlam taşıyan ifadeler temalaştırılmıştır. Anlam taşımayan ifadeler araştırma dışı tutulmuştur. Birinci aşamada veriler anlamlı bölümlere ayrılmıştır. Kendi içinde anlamlı olan bölümlere kodlar verilmiştir. İkinci aşamada belirlenen kodlar temalar altına yerleştirilmiştir. Üçüncü aşamada gereksiz tekrarlardan kaçınarak anlamlı veriler doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir. Dördüncü ve son aşamada bulgular arasındaki neden sonuç ilişkisi açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılmıştır. Doğrudan alıntılar ise ilgili temaları en iyi temsil eden ve araştırma sorularını destekleyici nitelikte olan ifadeler arasından seçilmiştir; içerik açısından anlam bütünlüğü ve temsil gücü yüksek örnekler yer verilmiştir.

2.5. Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği

Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için ilk olarak akademisyen görüşlerine başvurulmuştur. Üç farklı üniversitede görev yapan alan uzmanı akademisyenlerden uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşlerine, tema ve kod yapılandırmasının geçerliliğini sağlamak amacıyla başvurulmuştur. Bu kapsamda, vizyon ve misyon ifadelerinden türetilen kod ve temaların kapsam geçerliliği, kavramsal tutarlılığı ve analiz çerçevesinin uygunluğu konusunda üç farklı üniversitede görev yapan akademisyenlerden görüş alınmıştır. Alan yazın araştırmaları tarafsız ve literatüre uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik kapsamında veriler farklı kurumlardan rastgele seçilmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı Miles ve Huberman (1994) formülü kullanılarak hesaplanmış ve %85 düzeyinde bir uyum elde edilmiştir. Bu oran literatürde kabul edilen %80 ve üzeri güvenilirlik eşiğini karşılamaktadır. Araştırmacılar ve diğer uzmanlar tarafından kodlamalar karşılaştırılmıştır. Yapılan kodlamalar ile ilgili görüş birliğine varılmaya çalışılmıştır. Kodlama sürecinde araştırmacılar düzenli toplantılar yaparak ön kodlama, tema geliştirme ve kategori oluşturma aşamalarında ortak karar süreçleri yürütmüşlerdir. Örnek kodlar ve temalar belirlenirken veri bütünlüğü ve temsil gücü yüksek ifadeler esas alınmış; doğrudan alıntılar da bu doğrultuda seçilmiştir. Bu sistematik yaklaşım, Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik ilkeleriyle uyumlu biçimde araştırma sürecinin şeffaflığını ve inandırıcılığını artırmıştır.

2.6. Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırma, 2024-2025 öğretim yılında BİLSEM'lerin resmî web sitelerinde yayımlanmış ve o dönemde yürürlükte olan stratejik planlarla sınırlıdır. Çalışma kapsamında yalnızca geçerli ve güncel olarak erişilebilen stratejik plan belgelerinde yer alan vizyon ve misyon ifadeleri analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda ortaya çıkan bulgular sırasıyla sunulmuştur. Araştırma kapsamında toplam 103 BİLSEM'in stratejik plan belgeleri analiz edilmiştir. Vizyon ve misyon ifadeleri araştırmacılar tarafından anlamlı parçalara ayrılarak kodlanmış ve benzer kodlar gruplanarak temalar oluşturulmuştur. Temaların türetilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmış, verilerin sistematik olarak kodlanması ve yorumlanması yoluyla temalar geliştirilmiştir. Analiz süreci dört araştırmacı tarafından yürütülmüş ve ortak mutabakatla nihai tema yapısı oluşturulmuştur.

3.1. Vizyon İfadelerine İlişkin Temalar

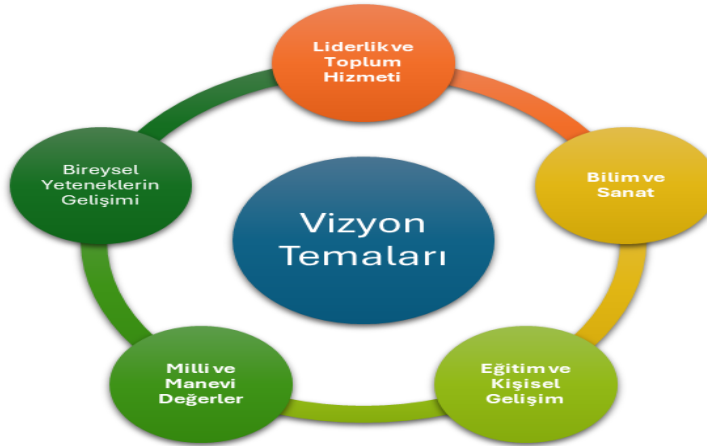
Araştırmaya dahil edilen BİLSEM'lerin stratejik planları vizyon ve misyon ifadeleri bağlamında incelenmiştir. Bazı kurumlarda ifadelerle ilişkin yapısal ve kavramsal karışıklıklar gözlemlenmiştir. Bazı vizyon ifadeleri genel açıklama niteliğindedir. Bazı vizyon ifadelerinin ise misyon ifadeleri ile karıştırıldığı görülmüştür. Doğru şekilde açıklanmış bazı vizyon ifadelerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alarak, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlayarak üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarına öncülük eden bir özel eğitim kurumu olmak.”

“Zekâ, yaratıcılık ve sanatsal alanlarda yaşatlarına göre farklılık gösteren öğrencilerin, farklılaştırılmış ve bireyselleştirilmiş eğitim programları uygulayarak, bireysel özelliklerini ve yeteneklerini tanılamak ve onların bu yeteneklerini en üst düzeye kadar geliştirmek, geleceğe yön verecek bireyleri yetiştirmede lider kurum olmak.”

“Bir “Mükemmeliyet Merkezi” kurma hedefi, eğitim anlayışı, öğrencileri ve öğretmenleri ile mensubu olmaktan gurur duyulan, örnek bir eğitim kurumu olarak Türkiye’de saygıyla tanınmaktır.”

Örnekleme dahil edilen BİLSEM'e vizyon ve misyon ifadeleri incelendikten sonra gerekli analizlere tabi tutulmuştur. Analiz neticesinde BİLSEM'lerin vizyon ifadeleri 5 tema altında toplanmıştır. Bu temalar Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1: Bilim ve Sanat Merkezi Vizyon Temaları

Şekil 1’de görüldüğü gibi BİLSEM vizyon ifadeleri 5 farklı tema altında toplanmıştır. Bu temalar liderlik ve toplum hizmeti, bilim ve sanat eğitimi, eğitim ve kişisel gelişim, milli ve manevi değerler, bireysel yeteneklerin gelişimi şeklinde sıralanabilir.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan vizyon temaları, genel olarak bireysel potansiyelin geliştirilmesi, liderlik özelliklerinin kazandırılması ve toplumsal katkının artırılması anlayışını yansıtmaktadır. Bu temalar, Türkiye Yüzyılı Vizyon Belgesi’nde (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2023) yer alan yenilikçi ve girişimci insan kaynağı yetiştirme hedefiyle örtüşmektedir. Benzer biçimde, MEB 2024–2028 Stratejik Planı’nda özel yetenekli bireylerin toplumsal sorumluluk bilinci taşıyan, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine

sahip bireyler olarak yetiştirilmesi hedeflenmiştir (MEB, 2023). Literatürde de üstün yetenekli bireylerin eğitim vizyonlarının yalnızca akademik başarıya değil, sosyal ve duygusal gelişime de odaklanması gerektiği vurgulanmaktadır (Peters vd., 2020). Araştırma bulgularındaki “lider bireyler yetiştirme” ve “topluma fayda sağlama” gibi vizyon temaları bu yaklaşımla paralellik göstermektedir. Öte yandan, teknoloji ve küresel vatandaşlık gibi 21. yüzyıl becerileriyle ilgili ifadelerin BİLSEM vizyonlarında daha sınırlı yer alması, OECD (2018) raporlarında vurgulanan çağdaş eğitim hedefleriyle kısmi bir uyumsuzluğu da işaret etmektedir. Bu uyumsuzluk, BİLSEM stratejik planlarının küresel eğitim trendleriyle daha bütüncül bir şekilde hizalanması gereğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, mevcut vizyon temaları güçlü yönler barındırmakla birlikte, daha dengeli ve çağın ihtiyaçlarına yanıt veren bir yapıya kavuşturulma potansiyeline sahiptir.

Tablo 3

Vizyon Temalarının Belgelerde Görülme Sıklıkları

Tema Adı	Tema Açıklaması	Frekans (n)	Oran (%)
Bireysel Yeteneklerin Geliştirilmesi	Öğrencilerin bireysel yeteneklerinin en üst düzeye çıkarılması	76	73,8 %
Bilimsel ve Sanat	Bilim ve sanat alanlarında özgün katkılar sağlama	69	67,0 %
Liderlik ve Toplum Hizmeti	Lider bireyler ve girişimci ruhun geliştirilmesi	58	56,3 %
Eğitim ve Kişisel Gelişim	Küresel beceriler, dijital okuryazarlık ve çağın gerekliliklerine uyum	41	39,8 %
Milli ve Manevi Değerler	Ulusal kültürel değerleri koruma ve yaşatma	33	32,0 %

Tablo 3'te elde edilen bulgulara göre, BİLSEM stratejik planlarında en sık vurgulanan tema %73,8 oranıyla “Bireysel Yeteneklerin Geliştirilmesi” teması olmuştur. Bu sonuç, özel yetenekli bireylerin bireysel potansiyellerinin ortaya çıkarılmasına yönelik eğitim anlayışının merkezde yer aldığını göstermektedir. “Bilimsel ve Sanat” teması (%67,0) ile bu potansiyelin somut ürünlere dönüştürülmesi hedeflenirken, “Liderlik ve Toplum Hizmeti” (%56,3) temasının güçlü biçimde yer alması, topluma katkı sağlayacak bireyler yetiştirme vizyonunu yansıtmaktadır. Bununla birlikte, “Eğitim ve Kişisel Gelişim” teması (%39,8) ile çağdaş becerilere ve dijital okuryazarlığa verilen önemin henüz sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. “Milli ve Manevi Değerler” teması (%32,0) ise kültürel kimlik ve değerler eğitiminin vizyon ifadelerinde belirli bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, Türkiye Yüzyılı Vizyon Belgesi'nde (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2023) vurgulanan girişimci ve yenilikçi birey yetiştirme hedefleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Aynı şekilde, MEB 2024–2028 Stratejik Planı'nda (MEB, 2023) yer alan bireysel gelişim ve toplumsal katkı dengesiyle de uyumludur. Ancak OECD (2018) tarafından tanımlanan 21. yüzyıl becerileri (kritik düşünme, küresel vatandaşlık, dijital okuryazarlık) açısından “Eğitim ve Kişisel Gelişim” temasının daha düşük düzeyde temsil edilmesi dikkat çekmektedir. Bu sonuçlar, BİLSEM stratejik planlarının küresel eğitim trendleriyle daha güçlü biçimde hizalanma potansiyeline işaret etmektedir. Sonuç olarak, BİLSEM vizyon ifadeleri genel olarak bireysel gelişim ve toplumsal sorumluluğu dengeleyen güçlü bir çerçeve sunsa da çağdaş ve küresel beceri alanlarında daha fazla vurgunun gerekli olduğu söylenebilir.

Liderlik ve toplum hizmeti temasına ilişkin ifadeler

Liderlik ve toplum hizmeti teması, öğrencilerin bireysel becerilerini toplumsal faydaya dönüştürebilecek yetkinliklerle donatılmasını hedeflemektedir. Bu tema, birey merkezli değil toplum merkezli bir eğitim anlayışını benimseyerek sosyal sorumluluk ve aktif yurttaşlık gelişimini desteklemektedir. Pedagojik olarak, proje tabanlı öğrenme ve hizmet öğrenimi gibi uygulamalı ve toplumsal etkileşim temelli yaklaşımları temel alır. Buna ilişkin bazı kodlar şu şekildedir;

“Hedef kitlemizdeki özel yetenekli öğrencilerden ilimizin, ülkemizin ve dünyanın sorunlarına çözüm üretecek, geleceğe yön verecek liderler yetiştirmek.”

“Gelişen dünyada ulusal ve evrensel değerleri benimseyerek sahip olduğu potansiyellerini fark eden, yaratıcı düşünce gücüne sahip, geleceğe yön verecek liderler yetiştirmek.”

BİLSEM’lerin bir diğer amacı da özel yetenekli bireylerin liderlik özelliklerin ön plana çıkıp toplumda gelecekte lider olarak görev almalarını sağlamaktır. BİLSEM’de öğrencilerin liderlik becerilerini ortaya çıkarmak için belli bir vizyona sahip olması gerekmektedir.

Bilim ve sanat eğitimi temasına ilişkin ifadeler

Bilim ve sanat eğitimi teması, öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcılık ve inovasyon becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu tema, disiplinler arası ve keşfetmeye dayalı öğrenme anlayışını temsil etmektedir. Stratejik olarak, öğrencilerin özgün bilimsel ve sanatsal üretim yapabilmesini destekleyen yaratıcı öğrenme ortamlarının oluşturulmasını önceler. Bilim ve sanat ortaya çıkan diğer bir temadır. Bu temaya ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir;

“Geleceğin bilim insanlarını ve yeni sanat akımları ortaya çıkaran sanatçıları yetiştirmek.”

“Ülkesinin milli, ahlaki ve manevi değerlerini benimseyen bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren bireysel yeteneklerinin farkında olan bireyler yetiştirmek.”

BİLSEM’de öğrencilerin hem akademik gelişimini sağlamak hem de sanatsal gelişimine destek almak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda merkezler vizyonlarını oluşturmaktadır.

Eğitim ve kişisel gelişim temasına ilişkin İfadeler

Eğitim ve kişisel gelişim teması, bireylerin akademik becerilerinin yanında sosyal-duygusal ve kişisel yetkinliklerinin geliştirilmesini önemsemektedir. Bu tema, bütüncül eğitim anlayışıyla bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimini dengeli şekilde ele almayı öngörmektedir. Pedagojik olarak, öz-düzenleme becerileri, yaşam becerileri eğitimi ve sosyal-duygusal öğrenme (SEL) temelli uygulamaları vurgular. Oluşturulan bu temaya ilişkin bazı örnek ifadeler şu şekildedir.

“1. sınıftan lise sona kadar akademik standartları en üst düzeyde olan eğitim programı ile öğrencilerimizin bireysel yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının entelektüel insan yetiştirmek.”

“İlköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki özel yetenekli öğrencileri üretken, problem çözen, girişimci ve özgüvenli bireyler olarak yetiştirerek, geleceğin öncülerini olmalarını sağlamaktır.”

Bilimsel merkezine kayıtlı öğrenciler örgün eğitime devam ederken aynı zamanda arta kalan vakitlerinde bu merkezlere devam etmektedir. Farklı eğitim metotları kullanılarak bu öğrencilere eğitim ihtiyaçları gönderilmekte kişisel gelişimleri artırılmaktadır.

Milli ve manevi değerler temasına ilişkin ifadeler

Milli ve manevi değerler teması, öğrencilerin ulusal kimlik, kültürel miras ve etik değerlerle donatılmasını amaçlamaktadır. Bu tema, değer temelli ve kültürel aktarıma dayalı bir eğitim anlayışını yansıtmaktadır. Pedagojik olarak, aktif vatandaşlık eğitimi, kültürel etkinlikler ve değer eğitimi yoluyla bireylerin kimlik ve aidiyet gelişimini destekler. Milli ve manevi değerler temasına ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir;

“Ülkesinin milli, ahlaki ve manevi değerlerini benimseyen bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren bireyler yetiştirmek.”

“Öğrencilerimize, özel yetenekleri doğrultusunda bilimsel ve sanatsal değerleri benimseterek ülkemize ve insanlığa üstün yararlar sağlayan bir kurum olmak.”

BİLSEM'lerin bir diğer genel amacı ise Türkçeyi doğru kullanan bilimsel düşünceye sahip bireyler yetiştirmektir. Milli ve manevi değerlerin tanınması bilimsel ve sanatsal etkinliklerde göz önünde bulundurulması önemli görülmektedir.

Bireysel yeteneklerin gelişimi temasına ilişkin ifadeler

Bireysel yeteneklerin gelişimi teması, her öğrencinin özgün potansiyelini en üst düzeye çıkarma hedefini önceler. Bu tema, farklılaştırılmış ve bireyselleştirilmiş öğrenme anlayışına dayalıdır ve öğrencilerin kendi öğrenme yollarını keşfetmesini destekler. Pedagojik olarak, yetenek temelli programlama, bireysel öğrenme planları ve ilgi odaklı etkinliklerin yaygınlaştırılmasını öne çıkarır. Bireysel yeteneklerin gelişime temasına örnek teşkil edebilecek bazı ifadeler şu şekilde sıralanabilir;

“Bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek onların erken dönem bilim ve sanat insanları olarak yetişmelerine olanak sağlamak.”

“Özel yetenekleri özel değerlendirme yöntemleri kullanılarak keşfedilmiş öğrencilere farklılaştırılmış eğitim programları uygulayarak, topluma yön verecek liderler yetiştirmektir.”

Üstün yetenekli çocuk bireyler uygun eğitim koşullarında yetiştirilmediğinde ülkesi ve milleti için bir kayıp olarak görülebilir. Bilindiği gibi insan sermayesi kuramına göre bireyleri eğitim alması ve buna uygun bir şekilde istihdam edilmesi önem arz etmektedir.

3.2. Misyon İfadelerine İlişkin Temalar

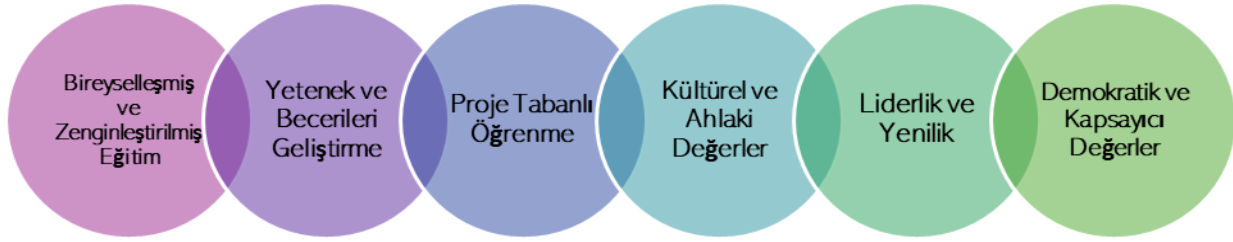
Araştırmaya dahil edilen BİLSEM'lerin stratejik planları vizyon ve misyon ifadeleri bağlamında incelenmiştir. Bu ifadeler bazı kurumlar tarafından doğru şekilde ifade edilse de bazı kurumlar tarafından yanlış şekilde ifade edildiği söylenebilir. Bazı misyon ifadelerinin genel açıklama niteliğindedir. Bazı misyon ifadelerinin ise vizyon ifadesi ile karıştırılmıştır. Doğru şekilde açıklanmış bazı misyon ifadelerine örnek aşağıdaki gösterilmiştir.

“Yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu özel eğitimi sağlamak, liderlik vasıflarına sahip, topluma olumlu katkıda bulunmaya kendini adanmış çok yönlü bireyler olarak gelişmelerini sağlamak.”

“Üstün yetenekli öğrencilerin yeteneklerini, bireyselleştirilmiş, zenginleştirilmiş, farklılaştırılmış ve hızlandırılmış proje tabanlı eğitim uygulamalarıyla geliştirmek.”

“Üstün yetenekli olduğu belirlenen öğrencileri, kendine güvenen, yenilikçi, üretken, demokratik ve mutlu bireyler olarak gelişmelerini sağlamak.”

Örnekleme dahil edilen BİLSEM'lerin vizyon ve misyon ifadeleri incelendikten sonra gerekli analizlere tabi tutulmuştur. Analiz neticesinde BİLSEM'lerin misyon ifadeleri 6 tema altında toplanmıştır. Bu temalar şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Bilim ve Sanat Merkezi Misyon Temaları

Şekil 2’de görüldüğü gibi BİLSEM misyon ifadeleri 6 farklı tema altında toplanmıştır. Bu temalar bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş eğitim, yetenek ve beceri geliştirme proje tabanlı öğrenme, kültürel ve ahlaki değerler, liderlik ve yenilik, demokratik ve kapsayıcı değerler, şeklinde sıralanabilir. Bu bölümde veri analizi neticesinde oluşturulan 6 farklı misyon temalarına ilişkin kodlar sunulmuştur.

Araştırma kapsamında belirlenen misyon temaları, öğrencilerin bireysel potansiyellerini en üst düzeye çıkarma, bilim ve sanat alanlarında özgün katkılar sağlama ve topluma duyarlı bireyler yetiştirme anlayışını ön plana çıkarmaktadır. Bu temalar, MEB 2024–2028 Stratejik Planı’nda üstün yetenekli bireylere yönelik eğitim hizmetlerinin çeşitlendirilmesi, farklılaştırılmış öğrenme fırsatlarının sunulması ve bireysel yeteneklerin toplumsal faydaya dönüştürülmesi hedefleriyle doğrudan ilişkilidir (MEB, 2023). Türkiye Yüzyılı Vizyon Belgesi’nde de girişimci, yenilikçi ve sorumlu bireylerin yetiştirilmesi stratejik amaçlar arasında yer almaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2023). Literatürde de etkili misyon ifadelerinin bireysel gelişim ile toplumsal katkı ve etik sorumluluk vurgusu taşıması gerektiği belirtilmektedir (Senge vd., 2012). BİLSEM misyon ifadelerinde yer alan “topluma fayda sağlama” ve “bilimsel ve sanatsal üretime katkı” vurguları bu yaklaşımla uyumludur. Ancak bazı misyon ifadelerinde soyut ve ölçülemeyen hedeflerin ağırlıkta olması, literatürde önerilen açık, ölçülebilir ve yön gösterici misyon yapılarına tam olarak uymadığını göstermektedir (Özdem, 2011). Ayrıca teknoloji, dijital okuryazarlık ve küresel vatandaşlık gibi çağdaş eğitim hedeflerinin misyon ifadelerinde sınırlı biçimde yer alması, OECD (2018) çerçevesiyle tam bir uyum eksikliğine işaret etmektedir. Bu bulgu, BİLSEM stratejik planlarının güncellenmesi ve zenginleştirilmesi sürecinde çağdaş misyon yapılandırma yaklaşımlarından yararlanma gereğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4
Misyon Temalarının Belgelerde Görülme Sıklıkları

Tema Adı	Tema Açıklaması	Frekans (n)	Oran (%)
Yetenek ve Becerileri Geliştirme	Öğrencilerin bireysel yeteneklerini keşfetme ve geliştirme	81	78,6 %
Bireyselleştirilmiş ve Zenginleştirilmiş Eğitim	Bilim ve sanat alanlarında yaratıcı ve özgün katkılar sağlama	72	69,9 %
Kültürel ve Ahlaki Değerler	Topluma duyarlı, sorumluluk sahibi bireyler yetiştirme	56	54,4 %
Demokratik ve Kapsayıcı Değerler	Ulusal ve evrensel değerlerin kazandırılması	38	36,9 %
Proje Tabanlı Öğrenme	Öğrencilere proje tabanlı öğrenme fırsatları sunma	27	26,2 %

Tema Adı	Tema Açıklaması	Frekans (n)	Oran (%)
Liderlik ve Yenilik	Sürdürülebilir kalkınma ve liderlik geliştirme	14	13,6 %

Tablo 4'ten izlendiği gibi belgelerde öğrencilerin bireysel becerilerini keşfetme ve geliştirme en yüksek oran ile "Yetenek ve Becerileri Geliştirme" temasını oluşturmuştur. Bu kurumların temel misyonlarının üstün yetenekli bireylerin potansiyelini keşfetmek ve geliştirmek yönünde yoğunlaştığını göstermektedir. %69,9 oranında yer alan "Bireyselleştirilmiş ve Zenginleştirilmiş Eğitim" teması ise öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre farklılaştırılmış öğrenme ortamları sunma çabasını yansıtmaktadır. "Kültürel ve Ahlaki Değerler" teması %54,4 oranında temsil edilmekte olup, toplumsal sorumluluk ve etik değerlerin öğrencilere kazandırılması önemsenmektedir. %36,9 oranındaki "Demokratik ve Kapsayıcı Değerler" teması ise bireylerin hem ulusal hem de evrensel değerlere duyarlı yetiştirilmesini öne çıkarmaktadır. Bu bulgular, MEB 2024–2028 Stratejik Planı'nın (MEB, 2023) özel yetenekli bireylerin çok yönlü gelişimini destekleme hedefleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Türkiye Yüzyılı Vizyon Belgesi'nde de (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2023) nitelikli ve etik değerler taşıyan insan kaynağı yetiştirme amacı, bu temalarla uyum içindedir. Ancak, %26,2 oranıyla "Proje Tabanlı Öğrenme" temasının ve %13,6 oranıyla "Liderlik ve Yenilik" temasının daha sınırlı yer bulması dikkat çekmektedir. Oysa OECD (2018) ve Peters vd., (2020) gibi kaynaklarda 21. yüzyıl öğrenme ortamlarının yenilikçilik, liderlik ve proje temelli yaklaşımlarla güçlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, BİLSEM misyon ifadelerinin çağdaş eğitim trendleri doğrultusunda daha da zenginleştirilmesi gereğine işaret etmektedir.

Bireyselleştirilmiş ve Zenginleştirilmiş Eğitim Temasına İlişkin İfadeler

BİLSEM'de özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş eğitim imkanları sunulmaktadır bu kapsamda stratejik planlarda misyon ifadelerine yer verilmiştir. Bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş eğitim temasına ilişkin bazı örnek ifadeler şu şekildedir;

"Merkezler üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış bireyselleştirilmiş, zenginleştirilmiş, farklılaştırılmış ve hızlandırılmış eğitim programları sağlar."

"Bilimsel düşünmeyi, estetik takdiri ve farklı disiplinleri bütünleştirme yeteneğini birleştiren bütünsel bir eğitim sağlar."

Bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş eğitim, üstün yetenekli öğrencilerin farklı öğrenme ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına göre uyarlanmış eğitim olanakları sunmak açısından büyük önem taşır. Bu tema, öğrenciyi merkeze alan ve öğrenme sürecini bireysel farklılıklara göre yapılandıran çağdaş bir eğitim anlayışını temsil eder. Pedagojik olarak, farklılaştırılmış öğretim, esnek müfredat uygulamaları ve derinlemesine öğrenme stratejileri bu yaklaşımın temelini oluşturur.

Yetenek ve Beceri Geliştirme Temasına İlişkin İfadeler

Üstün yetenekli öğrenciler farklı yetenek ve becerilere sahip olabilmektedir. Sınavlardan aldıkları puanlara göre üstün yetenekli öğrenciler eğitim programlarına kaydolmaktadır. Yetenek ve beceri geliştirme temasına ilişkin bazı örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

"Üstün yetenekli öğrencilerin farklı alanlardaki yeteneklerini belirlemeye ve geliştirmeye odaklanır."

"Özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına özel olarak hitap eden ve potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olan özel eğitim programları sunar."

Yetenek ve beceri geliştirme, üstün yetenekli öğrencilerin güçlü yönlerinin desteklenerek potansiyellerinin en üst düzeye çıkarılması için kritik bir rol oynar. Bu tema, yetenek temelli ve

performansa dayalı bir eğitim anlayışını yansıtır. Pedagojik olarak, yetenek geliştirme programları, bireysel yetenek haritalama ve performans odaklı değerlendirme yöntemleri bu yaklaşımın temel araçlarıdır.

Proje Tabanlı Öğrenme Temasına İlişkin İfadeler

Üstün yetenekli öğrencilere BİLSEM’de farklı eğitim öğretim programları uygulanmaktadır. Bu programların etkilerine kadar sağlamak öğrencilere yaşantısal deneyimler sunmak amacıyla proje tabanlı öğrenme ortamları sunulmaktadır. Proje tabanlı öğrenme temasına ilişkin bazı misyon ifadeleri aşağıda sunulmuştur.

“Bireyselleştirilmiş, zenginleştirilmiş, farklılaştırılmış, hızlandırılmış proje merkezli eğitim uygulamalarıyla; özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerini geliştirmek.”

“Yaşlılarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve konunun uzmanları tarafından üstün veya özel yetenekli olduğu belirlenen öğrencilere proje odaklı, yaşantısal bir eğitim vermek.”

Proje tabanlı öğrenme, öğrencilerin araştırma, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeleri açısından önemlidir. Bu tema, öğrenci merkezli ve yapılandırmacı bir eğitim anlayışını temsil eder. Pedagojik olarak, disiplinler arası proje çalışmaları, gerçek yaşam problemlerine dayalı öğrenme ve süreç odaklı değerlendirme bu yaklaşımı destekler.

Kültürel ve Ahlaki Değerler Temasına İlişkin İfadeler

Üstün yetenekli bireylerin hem beceri geliştirmeleri hem de kültürel ve ahlaki değerlere uygun davranmaları bütüncül öğrenme açısından önemli görülmektedir. Ülkemizin sahip olduğu kültürel ve ahlaki değerleri üstün yetenekli öğrencilere aktarmak için bazı BİLSEM’lerin misyon ifadelerine yer verilmiştir.

“Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan yurttaşlar olarak yetiştirmek.”

“Toplumumuzun kültürel ve manevi değerlerini yaşayan, kazanımlarını ülkesi ve milletinin faydası için kullanan, özgüveni tam, yenilikçi, üretken, demokratik anlayışa sahip ve mutlu bireyler yetiştirmektedir.”

Kültürel ve ahlaki değerler, öğrencilerin kimlik, etik sorumluluk ve toplumsal duyarlılık geliştirmeleri açısından temel bir rol oynar. Bu tema, değer temelli ve toplum odaklı bir eğitim anlayışını yansıtır. Pedagojik olarak, değer eğitimi, kültürel etkinlikler ve ahlaki muhakeme geliştirmeye yönelik etkinlikler bu yaklaşımın temelini oluşturur.

Liderlik ve Yenilik. Temasına İlişkin İfadeler

Liderlik çok yönlü düşünmeyi ve birçok beceriyi bir arada kullanmayı gerektiren ve 21. yüzyılda önemli görülen bir husustur. Üstün yetenekli öğrencilerin liderlik becerilerini yerleştirilmesi bir takım misyon ifadelerini gerektirmektedir. Stratejik belgelerde yer verilen örnek ifadeler aşağıdaki gibidir;

“Hedef kitlesindeki öğrencilerin sanat, zekâ, liderlik, üretkenlik, girişimcilik kapasiteleri konunun uzmanları tarafından yaşantısal bir eğitim vermek.”

“Görüşlerini yaratıcı bir biçimde dile getirebilen, öz disiplinli, özsaygılı, evrensel ve ulusal değerleri özümsemiş, topluma yön verecek liderler yetiştirmektedir.”

Liderlik ve yenilik, öğrencilerin girişimcilik, liderlik ve yenilikçilik becerilerini kazanmalarını sağlamak açısından önemlidir. Bu tema, yenilikçi ve girişimci bir eğitim anlayışını temsil eder. Pedagojik olarak, liderlik geliştirme programları, girişimcilik eğitimleri ve inovasyon temelli etkinlikler bu yaklaşımı desteklemektedir.

Demokratik ve Kapsayıcı Değerler Temasına İlişkin İfadeler

Başkalarının haklarına saygılı seçimlerinde demokratik fırsatlarda kapsayıcı davranmak üstün yetenekli öğrenciler için olmazsa olmaz ifadelerdir. Demokratik ve kapsayıcı değerler temasına ilişkin bazı örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

“Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen yurttaşlar olarak yetiştirmek.”

“Toplumsal ve manevi değerlerini yaşayan, kazanımlarını ülkesi ve milletinin faydası için kullanan, özgüveni tam, yenilikçi, üretken, demokratik ve mutlu bireyler yetiştirmektir.”

Demokratik ve kapsayıcı değerler, öğrencilerin farklılıklara saygı, eşitlik ve katılımcı yurttaşlık bilinci geliştirmeleri açısından büyük önem taşır. Bu tema, demokratik ve insan haklarına dayalı bir eğitim anlayışını yansıtır. Pedagojik olarak, kapsayıcı öğrenme ortamları, demokratik okul kültürü oluşturma ve öğrenci katılımını teşvik eden uygulamalar bu yaklaşımı desteklemektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde, Türkiye’deki BİLSEM’lerin stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin tematik analizi sonucunda elde edilen bulgular, mevcut literatür ve kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda tartışılmaktadır. Bulgular; özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik politikaların, stratejik planlama süreçleriyle ne ölçüde örtüştüğü, BİLSEM’lerin misyon-vizyon beyanlarının bu özel amaçlara hizmet edip etmediği ve kurumsal kimliklerin stratejik metinlere ne derece yansıdığı çerçevesinde ele alınmaktadır.

Araştırma bulguları, BİLSEM stratejik planlarında vizyon ve misyon ifadelerinin büyük ölçüde bireysel yetenek gelişimi ve toplumsal katkı odaklı bir çerçevede şekillendiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyon Belgesi’nde (MEB, 2023) belirtilen “her öğrencinin potansiyelini en üst düzeyde kullanabileceği, yenilikçi ve adil bir eğitim sistemi” hedefiyle örtüşmektedir. Ayrıca, Avrupa Komisyonu’nun (2020) “European Education Area 2025” stratejisinde vurgulanan kapsayıcı, sürdürülebilir ve yaratıcı öğrenme ortamları oluşturma hedefleriyle de paralellik göstermektedir. Bununla birlikte, vizyon ve misyon ifadelerinde teknoloji, dijital yetkinlikler ve küresel vatandaşlık gibi 21. yüzyıl becerilerinin daha sınırlı yer bulması, stratejik planların güncellenmesi gereğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021–2025 (T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2021) ile de ilişkilendirilebilir; çünkü bu belgede eğitim sisteminin dijitalleşme ve yapay zekâ okuryazarlığını geliştirme hedefleri açıkça belirtilmiştir. Ayrıca, UNESCO’nun “Education for Sustainable Development” (ESD) politikaları çerçevesinde sürdürülebilir kalkınma ve çevresel bilinç temalarının da stratejik planlarda daha fazla vurgulanması gerekmektedir (UNESCO, 2020). Alanyazında, benzer analizlerin liderlik ve okul kimliği oluşturma süreçlerine önemli katkılar sunduğu belirtilmektedir (Davies ve Davies, 2005; Leithwood ve Jantzi, 2006). Bu bağlamda, BİLSEM’lerin stratejik planlarının daha vizyoner, kapsayıcı ve küresel düzeyde rekabetçi hedeflerle zenginleştirilmesi, kurumların etkisini artıracaktır. Ayrıca, vizyon ve misyon ifadelerinin sadece belgelerde değil, okul kültüründe ve uygulamalarda da içselleştirilmesi gerektiği, sürdürülebilir kurumsal gelişim açısından kritik bir gerekliliktir. Bu çalışmanın sunduğu tematik analiz, bu yöndeki politika geliştirme ve uygulama süreçlerine somut katkılar sağlayabilecek niteliktedir.

Vizyon İfadelerine İlişkin Tartışma

Araştırma bulgularına göre, BİLSEM’lerin vizyon ifadeleri genellikle liderlik ve toplum hizmeti, bilim ve sanat eğitimi, eğitim ve kişisel gelişim, milli ve manevi değerler ve bireysel yeteneklerin gelişimi temaları etrafında şekillenmiştir. Bu temalar, üstün yetenekli bireylerin sahip olması beklenen niteliklerle örtüşmektedir. Ancak bazı BİLSEM’lerde vizyon ifadelerinin belirsiz, genel-geçer ya da misyon ile

karıştırıldığı görülmüştür. Bu karmaşa, vizyonun kurumu geleceğe taşıyacak yön gösterici bir rehber olma işlevini zayıflatmaktadır (Özdem, 2011).

Vizyon ifadelerinde sıkça karşılaşılan “lider birey yetiştirme”, “geleceğe yön verme” gibi soyut ifadeler kuramsal olarak anlamlı olsa da, bu ifadelerin somutlaştırılmadığı ve ölçülebilir hedeflerle desteklenmediği görülmektedir. Bu bağlamda Marland’ın (1972) üstün yetenekli öğrencilerin çeşitli alanlardaki potansiyellerine odaklanan yaklaşımıyla uyumlu olmakla birlikte, vizyon ifadelerinin daha güçlü biçimde bireyin gelişimini tanımlayan ölçütlere dayandırılması gerekmektedir.

Üstelik vizyon ifadelerinde 21. yüzyıl becerileri ve STEM eğitimi gibi çağdaş kavramlara sınırlı yer verilmiş olması dikkat çekicidir. Oysa OECD (2018) gibi uluslararası kurumlar, yeni yüzyılın eğitim hedefleri arasında dijital okuryazarlık, girişimcilik ve eleştirel düşünme gibi becerilerin temel öncelikler olduğunu vurgulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye’deki BİLSEM vizyonlarının güncel eğitim politikaları ve uluslararası eğilimlerle tam uyum içinde olmadığı anlaşılmaktadır. Stratejik planlarda yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin, sadece teorik yaklaşımlara değil, aynı zamanda güncel ulusal politika belgelerine de dayanması kurumsal yönelimi güçlendirmektedir. Türkiye Yüzyılı Eğitim Vizyonu (2023), bireyselleştirilmiş öğrenme, dijital okuryazarlık, girişimcilik ve etik değerlere sahip bireyler yetiştirme gibi hedefleri açıkça tanımlamaktadır. Ancak bu hedeflerin büyük kısmının BİLSEM stratejik planlarında doğrudan ve somut biçimde yansıtılmadığı görülmektedir. Bu muğlak durum, stratejik planların güncellenmesinde yeni vizyon belgeleriyle daha güçlü bir hizalanma ihtiyacını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, politika belgelerine dayalı içerik zenginliği hem belgelerin yön gösterici niteliğini artıracak hem de uygulamadaki karşılığını daha sağlam bir temele oturtacaktır.

Yakut-Özek’in (2024) devlet politika belgeleri üzerine yaptığı analizde de benzer şekilde, BİLSEM’lerin yaygınlaştırılması gerektiği belirtilmekte ancak vizyon beyanlarının içeriğinde kalite, inovasyon ve dijitalleşme gibi boyutların yeterince yer almadığı eleştirilmektedir.

Araştırma bulguları, insan sermayesi kuramı (Becker, 1994) ile doğrudan ilişkilidir. Bu kurama göre eğitim, bireyin potansiyelini artırarak toplumsal refaha katkı sağlar. BİLSEM’ler, bireylerin kapasitelerini geliştirme amacını taşıdığı için bu çerçevede değerlendirilmelidir. Ancak kurumların stratejik belgelerinde bu hedeflerin net bir biçimde tanımlanması gerekmektedir.

Ayrıca çoklu zekâ kuramı (Gardner, 1999) da özellikle misyon ifadelerinde bireyselleştirilmiş programlara yer verilmesi açısından anlamlı bir dayanak sunmaktadır. Öğrencilerin sadece akademik değil, sanatsal, sosyal ve duygusal yönleriyle de desteklenmesi gerektiği fikri, bu kuramla örtüşmektedir.

Yine yenilikçi eğitim modelleri ve 21. yüzyıl becerileri odağında, stratejik planların daha fazla teknoloji entegrasyonu, dijital yetkinlik ve eleştirel düşünme gibi kavramları içermesi önerilmektedir (OECD, 2018). Ne var ki analiz edilen planlarda bu niteliklerin çoğu eksik ya da yüzeysel düzeyde sunulmuştur.

Misyon İfadelerine İlişkin Tartışma

Misyon ifadeleri, kurumun varlık sebebini ve sunduğu hizmetin temel yönlerini tanımlar. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, BİLSEM’lerin misyonlarının bireyselleştirilmiş ve zenginleştirilmiş eğitim, yetenek ve beceri geliştirme, proje tabanlı öğrenme, kültürel ve ahlaki değerler, liderlik ve yenilik ve demokratik ve kapsayıcı değerler ekseninde biçimlendiğini göstermektedir. Bu yapı, özel yetenekli bireylerin eğitsel ve sosyo-duygusal ihtiyaçlarını çok boyutlu şekilde karşılamaya yönelik olumlu bir çerçeve sunmaktadır.

Özellikle proje tabanlı öğrenme yaklaşımının vurgulanması, eğitimde yaparak öğrenme, keşfetme, araştırma odaklılık gibi değerlerin benimsendiğini göstermektedir. Tübitak-Tüside (2009) raporunda da BİLSEM’lerin bu yönü öne çıkarılmış ve proje temelli çalışmanın özel yetenekli bireylerin gelişimi açısından etkili olduğu vurgulanmıştır. Ancak pratikte bu yaklaşımın ne derece uygulanabildiği, stratejik planların sadece temsili belgeler olarak mı kaldığı yoksa eğitim ortamlarına gerçekten yansıyor yansımadağı sorgulanmalıdır (Summak & Çelik, 2014).

Misyon ifadelerinde karşılaşılan sorunlardan biri de bazı kurumların misyonu bir “vizyon” gibi sunmaları ya da her iki kavramı birbirine karıştırmalarıdır. Bu karmaşa, stratejik planların hazırlanmasında görev alan yöneticilerin konuya ilişkin bilgi ve yeterlilik düzeyleriyle ilgili soru işaretlerini gündeme getirmektedir. Literatürde bu tür hataların stratejik planların yalnızca şeklen hazırlanmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Altun ve Vural, 2012; Yumuş ve Toptaş, 2011).

Ayrıca bazı misyon ifadelerinde yerel ya da küresel hedeflere yeterince yer verilmediği, kurumun yalnızca bireysel gelişim boyutuna odaklandığı görülmektedir. Oysa üstün yetenekli bireylerin yalnızca kendilerini gerçekleştirmeleri değil, topluma ve bilime katkı sağlayacak bireyler olarak yetişmeleri hedeflenmelidir (Büyüktokatlı ve Kurnaz, 2020; Cevher-Kılıç, 2015;). Dolayısıyla misyon ifadelerinin yalnızca bireysel farklılıkları gözeten değil, aynı zamanda sosyal sorumluluk, bilimsel üretim ve toplumsal etki odaklı bir perspektifle yeniden yapılandırılması gereklidir.

Araştırmanın sonuçları, Çelik-Şahin (2014) ve Oruç ve Çağır (2022) tarafından yapılan çalışmalarda bulgularla paralellik göstermektedir. Her iki çalışmada da BİLSEM'lerin vizyon ve misyon ifadelerinde içeriksel belirsizlikler, benzerlikler ve tekrarların bulunduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda öğretmen ve yönetici yeterliliklerinin bu süreçleri doğrudan etkilediği vurgulanmıştır. Stratejik planlarda yer alan soyut kavramların sahadaki uygulamalarla ne ölçüde örtüştüğü, kurumsal etkiyi doğrudan belirlemektedir. Örneğin Güçlü ve diğerleri, (2017) ile Demirel Dingec ve Kirişçi (2023), stratejik plandaki ‘yaratıcı birey yetiştirme’ hedefinin çoğu zaman öğretmenler tarafından somut uygulama karşılığı olmadan algılandığını ve bu durumun yönetsel rehberlik eksikliğine yol açtığını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Aslan ve diğerleri, (2009), yöneticilerin stratejik hedefleri yalnızca belge düzenleme süreci olarak görmelerinin, öğretmen motivasyonunu ve aidiyet hissini zayıflattığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, vizyon ve misyon ifadelerinin sadece doküman düzeyinde değil, eğitim süreçlerine entegrasyonuna yönelik iç hizmet eğitimleri ve uygulama rehberleri ile desteklenmesi gereklidir.

Gümüş ve diğerleri (2023), BİLSEM'lerin sunduğu eğitim programlarının özel yetenekli bireyler açısından önemli avantajlar sunduğunu belirtmiş ancak yönetsel planlamada standardizasyonun sağlanmadığını ve içerik çeşitliliğinin yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle mevcut bulgular, literatürdeki genel eğilimleri desteklemekte ve stratejik planların içeriksel olarak yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın tartışma sürecinde elde edilen veriler, BİLSEM'lerin stratejik planlamalarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin özel yetenekli bireylerin eğitimiyle örtüşen yönlerinin bulunduğunu; ancak bu ifadelerin çoğunlukla soyut, ölçülemeyen ve kurumsal kimliği tam olarak yansıtmayan ifadelerden oluştuğunu ortaya koymuştur. Eğitim politikalarının somut hedeflere dayalı stratejik planlarla desteklenmesi gerektiği dikkate alındığında, bu durum BİLSEM'lerin gelişimi açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Stratejik belgelerin biçimsel mi yoksa uygulamaya dönük mü hazırlandığı sorusu, sahadaki eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerin bu belgeleri nasıl algıladığı ve kullandığıyla doğrudan ilişkilidir. Özmantar (2011) tarafından yapılan çalışmada, birçok okul yöneticisinin stratejik planları daha çok belge tamamlama zorunluluğu olarak gördüğü ve sınırlı düzeyde uygulamaya dönüştürdüğü belirlenmiştir. Benzer biçimde, öğretmenler de vizyon-misyon ifadelerinin günlük uygulamalarla bağının zayıf olduğunu, çoğu zaman kurumsal işleyişi yönlendirmediğini ifade etmektedir. Bu bulgular, stratejik belgelerin hazırlık sürecinin sadece yönetsel değil, pedagojik bir sahiplenmeyle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Sonuç

Bu araştırma, Türkiye’de farklı coğrafi bölgelerde yer alan BİLSEM'lerin stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerini inceleyerek, bu ifadelerin içeriksel çeşitliliğini, odak noktalarını ve yapısal

özelliklerini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, BİLSEM'lerin çoğunun bireysel yetenek gelişimi, bilim ve sanat üretimi ile toplumsal katkı gibi temalara yoğunlaştığını göstermektedir. Bununla birlikte, bazı vizyon ifadelerinin görev tanımına benzer şekilde yapılandırıldığı, bazı misyon ifadelerinin ise soyut ve ölçülemeyen kavramlara dayandığı belirlenmiştir. Analiz sonuçları, vizyon ve misyon ifadelerinde kavramsal netliğin her kurumda eş düzeyde sağlanmadığını ve ifadelerin stratejik hedeflerle olan uyumunun kurumdan kuruma değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, çağdaş eğitim yaklaşımlarıyla uyumlu temalar (örneğin dijital yeterlik, küresel vatandaşlık, liderlik) bazı planlarda sınırlı düzeyde yer almıştır. Genel olarak, stratejik planların biçimsel bir zorunluluktan öte, kurumsal yönelimi ve eğitimsel uygulamaları yansıtacak nitelikte olması gerektiği görülmektedir.

Öneriler

Araştırma bulgularına dayalı olarak, aşağıdaki öneriler eğitim yöneticilerine, öğretmenlere, strateji geliştiricilere, politika yapıcılara ve akademisyenlere yönelik olarak yapılandırılmıştır:

Okul Yöneticileri İçin: Stratejik planlara eğitim felsefesi, çağdaş öğrenme kuramları (çoklu zekâ, yapılandırmacılık, proje tabanlı öğrenme) ve insan sermayesi yaklaşımı gibi kuramsal temeller dahil edilmelidir. BİLSEM'ler tarafından hazırlanan belgeler, bu kuramlarla tutarlı biçimde yeniden düzenlenmelidir. Bu bağlamda üniversitelerle iş birliği yapılmalı; akademik danışmanlar, stratejik planlama süreçlerine rehberlik etmelidir.

- Stratejik plan hazırlık sürecine öğretmenleri ve diğer paydaşları dahil ederek katılımcı bir yapı kurulmalıdır.
- Vizyon ve misyon ifadeleri sadece belgede kalmamalı; okul içi eğitimlerle bu kavramların öğretmen ve öğrencilere içselleştirilmesi sağlanmalıdır.

Öğretmenler İçin: Millî Eğitim Bakanlığı tarafından BİLSEM yöneticilerine ve plan hazırlama ekiplerine yönelik "stratejik plan hazırlama eğitimi" düzenlenmelidir. Bu eğitimlerde vizyon ve misyon ifadelerinin nasıl yapılandırılacağı, örneklerle açıklanmalı; ulusal ve uluslararası iyi örnek uygulamalar paylaşılmalıdır. Özellikle misyon ve vizyon ayrımına dair kavramsal netlik kazandırılmalı ve bu ayrımın stratejik planlama üzerindeki etkileri tartışılmalıdır.

- Stratejik planlarda yer alan hedeflerin sınıf içi uygulamalarla nasıl ilişkilendirileceğine dair örnek uygulamalar geliştirilmelidir.
- Öğretmenlere vizyoner düşünme ve stratejik plan okuryazarlığı konusunda hizmet içi eğitimler verilmelidir.

Politika Yapıcılar İçin: BİLSEM'lerin stratejik planlarının yasal dayanakları, rehber dokümanlarla desteklenmeli; örnek şablonlar oluşturularak kurumlara sunulmalıdır. Üstün yetenekli bireylerin eğitimi için çıkarılan politika belgelerinde (örneğin Vizyon 2023, Stratejik Eylem Planları) BİLSEM'lerin daha görünür hale gelmesi sağlanmalıdır. Uluslararası iyi uygulamalardan faydalanılmalıdır. Güney Kore, ABD, Almanya ve İsrail gibi ülkelerdeki üstün yetenekli öğrenci merkezleri incelenerek, stratejik planlama, hedef belirleme ve uygulama açısından kıyaslamalı değerlendirmeler yapılmalıdır.

- Stratejik plan şablonlarında, kurumlara örnek vizyon-misyon ifadeleri ve tematik rehberlik bölümleri eklenmelidir.
- BİLSEM'ler için ulusal düzeyde çerçeve stratejik plan yapısı oluşturularak uygulamada standartlaşma sağlanmalıdır.

Akademisyen ve Araştırmacılar İçin: Stratejik planlarda yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin içerik analizi, farklı bölgelerdeki uygulamalarla karşılaştırılabilir. Öğretmen, öğrenci ve veli görüşleriyle zenginleştirilmiş nitel çalışmalar yapılabilir.

- Stratejik planların sahadaki etkilerine ilişkin izleme ve değerlendirme araştırmaları artırılmalıdır.
- Kurumların vizyon-misyon gelişimini destekleyen eğitim yönetimi temelli modeller üzerine çalışmalar teşvik edilmelidir.

Kaynakça/Reference

- Abbak, A. C., & Akbaşı, S. (2021). Kurum denetim raporlarının incelenmesi (Adana ili örneği). *Journal of Human and Social Sciences*, 4(1), 230-249. <https://doi.org/10.53048/johass.860005>
- Abbak, A. C., & Özdemir, M. (2023). Liderlik yönelimi ve örgütsel özdeşleşme ilişkisinde psikolojik sözleşmenin aracı rolü: Adana ili örneği. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 985-1016. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1321709>
- Allotey, A. G., Watters, J. J., Anamuah-Mensah, J., & King, D. (2023). Nurturing the missing link: unleashing talent and giftedness for critical human capacity development in nation building. *African Journal of Educational Studies in Mathematics and Sciences*, 19(2), 203-224. <https://dx.doi.org/10.4314/ajesms.v19i2.4>
- Alpkan, L., & Doğan, T. (2008). Stratejik planlama süreci bileşenlerinin firma performansına etkileri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 21-47. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kosbed/issue/25704/271231> adresinden 14.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Altun, T., & Vural, S. (2012). Bilim ve sanat merkezinde (BİLSEM) görev yapan öğretmen ve yöneticilerin mesleki gelişim ve okul gelişimine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 152-177. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6156/82730> adresinden 14.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Aslan, M., Özer, N., & Bakır, A. A. (2009). Okul kültürüne ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri: nitel bir araştırma. *İlköğretim Online*, 8(1), 268-281. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8599/107067> adresinden 14.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Atasever, M., & Işık, H. (2010) *Stratejik yönetimde vizyon ve misyon ifadelerinin önemi: Türkiye ve Japonya karşılaştırması*. İksad Publishing House.
- Avrupa Komisyonu. (2020). *European Education Area 2025*.
- Ayaydın, Y., & Ün, D. (2018). Bilim ve sanat merkezleri öğretmenlerinin BİLSEM ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 121-155. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/issue/37607/348733> adresinden 14.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Büyüktokatlı, N., & Kurnaz, A. (2020). Bilim ve sanat merkezlerinde verilen eğitimin aile görüşlerine göre boylamsal olarak değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(10), 757-774. <https://sobibder.org/index.php/sobibder/article/view/120> adresinden 14.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Cevher Kılıç, V. (2015). Türkiye'de üstün ve üstün yetenekli çocuklara yönelik bir eğitim politikası oluşturulamaması sorunu üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(12), 146-154. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/32107/355913> adresinden 14.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Çelik-Şahin, Ç., (2014). Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin bu kurumlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *HAYEF Journal of Education*, 11(1), 101-117. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhayefd/issue/8800/110001> adresinden 14.05.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Davies, B., & Davies, B. J. (2005). Strategic leadership. *School Leadership & Management*, 25(3), 307-324.
- Demirel Dingeç, Ş., & Kirişçi N. (2023). A critical review to gifted education in early childhood in Türkiye, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(1), 470-488. DOI: 10.17679/inuefd.1201131

- Eren, Z. (2020). Bilim ve sanat merkezi yöneticilerinin bağlamsal performansının sosyal ağ analizi yaklaşımı ile değerlendirilmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 50-73. <https://doi.org/10.17336/igusbd.507287>
- Gümüş, M. M., Kaya, A., Gümüş, A., Turan, E., Değerli, H., & Gümüş, Y. Y. (2023). Türkiye’de bilim ve sanat merkezleri, özellikleri ve sayıları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(102), 3601-3607. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10452512>
- Güçlü, N., Çoban, Ö., & Atasoy, R. (2017). Okul yöneticilerinin stratejik liderlik özellikleri ile örgütsel sessizlik arasındaki ilişkinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(215), 167-191.
- Karimli, D. (2020). Conceptual Framework for the Strategic Management. *International Journal of Management & Development* 7(10) 144-149. DOI: <http://dx.doi.org/10.19085/sijmd071001>
- Kır, S., & Akbaşı, S. (2021). Being a teacher in BİLSEM: a sample from Ankara. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi (HAYEF)*, 18(2). DOI: [10.5152/hayef.2021.20030](https://doi.org/10.5152/hayef.2021.20030)
- Kuşçu, Ö., & Uluyurt, F., (2023). Türkiye’de 10-14 yaş grubu üstün yetenekli çocuklar ile ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerin incelenmesi. *Selçuk Sağlık Dergisi*, 4(Kongre Özel), 89 – 107. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ssd/issue/79883/1224281>
- Marland, S.P. (1972) *Education of the gifted and talented report to the congress of the United States*. Government Printing Office.
- MEB. (2018). 2023 Eğitim Vizyonu. <https://tegm.meb.gov.tr/www/2023-vizyonu/icerik/23> adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2019). *Millî eğitim bakanlığı bilim ve sanat merkezleri yönergesi*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_12/06214921_BIYLIYM_VE_SANAT_MERKEZLERIY_YOYNERGESIY.pdf adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2019). *Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçme ve atama kılavuzu*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/201115406_2020_Bilim_ve_Sanat_Merkezlerine_OYgYretmen_SecYme_ve_Atama_KYlavuzu.pdf adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2023) *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2022/2023*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=508 adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2023). 2024–2028 Stratejik Planı. <https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-2024-2028-stratejik-plani-yayimlandi/icerik/546> adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030 framework*. OECD Publishing.
- Oruç, Ş., & Çağır, S. (2022). Bilim ve sanat merkezleri üzerine yapılan akademik çalışmaların değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 398-412. <https://doi.org/10.54979/turkegitimdergisi.1202074>
- Özdem, G. (2011). Yükseköğretim kurumlarının stratejik planlarında yer alan vizyon ve misyon ifadelerinin analizi. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 11(4) 1869-1894
- Özdemir, B. (2019). *Esenyurt’taki okulların vizyon ve misyon ifadelerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Özek-Yakut, B. (2024). Üstün yetenekli çocukların geleceği yön veren politika belgeleri bize ne söylüyor? *Alanyazın*, 5(1), 13-26. <https://doi.org/10.59320/alanyazin.1425966>
- Özer, M. A., & Yıldırım, S. (2023). Küreselleşmenin kamu hizmetine yansması ve Türk kamu yönetimine etkisi. *Sakarya Üniversitesi Türk Akademi Dergisi*, 2(1), 61-87. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sautad/issue/78594/1309312> adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Özmantar, Z. K. (2011). Okullarda etkili stratejik plan hazırlama süreci: bir eylem araştırması *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10(4):1389 -1421. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/issue/24241/256991> adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.

- Paylı, M. (2017). *Örgüt kültürü ve stratejik planlama süreci: Karaman Belediyesi'nde bir uygulama* [Yüksek Lisans Tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Peters, S. J., Matthews, M. S., & McBee, M. T. (2020). *Beyond gifted education: Designing and implementing advanced academic programs*. Prufrock Press.
- Senge, P. M., Cambron-McCabe, N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J., & Kleiner, A. (2012). *Okulda beşinci disiplin: Öğrenen okulların liderliği* (Çev. A. Çavdar). Yapı Kredi Yayınları.
- Summak, S. M. & Çelik, Ş. Ç. (2014). Türkiye'de bilim ve sanat merkezlerinde standartların belirlenmesi ile ilgili görüşlerin incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 1-15. <https://yerbilimleri.cumhuriyet.edu.tr/en/pub/asead/issue/41000/494946> adresinden 11.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Tetik, E. G. (2023). *Kamu üniversitelerinde bütünlük stratejik yönetim. Paradigma*.
- Torunoğlu, H., & Taşdemir, M. (2020). Bilim ve sanat merkezlerinin mezun ve veli gözüyle değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(3), 2117-2136. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42252>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2023). Türkiye Yüzyılı Vizyon Belgesi. <https://turkiyeyuzyili.com/anasayfa> adresinden 19.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (2021). *Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (2021–2025)*. <https://cbddo.gov.tr/uyzs> adresinden 19.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019–2023). [https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On Birinci Kalkınma Planı-2019-2023.pdf](https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On-Birinci-Kalkinma-Plani-2019-2023.pdf) adresinden 19.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Tüside (Tübitak Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü) (2009). *Üstün zekalılar çalıştay (BİLSEM modeli) raporu*. Gebze-Kocaeli.
- Ulusoy, M. (2020). *Stratejik yönetim açısından Denizli'de faaliyet gösteren işletmelerde vizyon ve misyon bildirelerinin analizi ve bir araştırma*. [Yüksek Lisans Dönem Projesi]. Pamukkale Üniversitesi.
- UNESCO. (2020). *Education for Sustainable Development: A roadmap*.
- Yaman, S. (2020). *Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilere sunulan eğitim etkinliklerinin yönetimine ilişkin paydaş görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11th ed.). Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınları.
- Yumuş, A., & Toptas, V. (2011). Bilim ve sanat merkezlerinin amacına uygun işleyişinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 80-88. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17378/181449> adresinden 19.06.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Zor, M., & Köse, E. (2015). Sınıf öğretmenlerinin bilim ve sanat merkezlerine yönelik görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 42-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebed/issue/22326/239280> adresinden 19.06.2025 tarihinde erişilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

In today's knowledge-based societies, the strategic orientation of educational institutions plays a crucial role in shaping national development and innovation capacity. Science and Art Centers (BİLSEMs) in Türkiye, designed to meet the educational needs of gifted students, constitute a vital part of this vision. However, the institutional identity and mission of these centers are largely communicated through vision and mission statements found in their strategic plans. Despite their importance, there is a significant gap in understanding how these statements reflect contemporary educational values, societal needs, and inclusive approaches. This study addresses that gap by offering a systematic and in-depth thematic analysis of the vision and mission statements from BİLSEM institutions across Türkiye. The research captures how these texts articulate goals of educational equity, cultural continuity, and individual development within a dynamic sociopolitical context. Additionally, the study is significant in uncovering the transformative potential of institutional language—how wording reflects and shapes societal values, social acceptance, and the transformation of public biases toward giftedness and inclusion. By focusing on this under-researched area, the study contributes to broader discussions on strategic educational planning and the sociocultural impact of institutional discourse.

2. METHOD

This qualitative research employs document analysis to examine strategic plans published by BİLSEM centers across 81 provinces in Türkiye. A total of 103 strategic documents were reviewed, with particular focus on their vision and mission statements. The coding and thematic analysis process was conducted manually by four researchers working collaboratively to ensure consistency and depth in the categorization of data. Data were segmented, coded, and grouped under thematic categories reflecting institutional priorities. Importantly, the study collected insights from three distinct groups: academic experts, institutional administrators, and classroom teachers, evaluating how each group interprets these strategic statements. These groups were selected to capture the multilevel perceptions of policy and practice in the transformation of societal biases. By examining how these statements are framed, internalized, and implemented or neglected, this study reveals how strategic discourse can contribute to or hinder inclusive educational practices. The analysis emphasized how language embedded in strategic texts serves not only a bureaucratic function but also acts as a mirror for broader cultural and ideological shifts related to gifted education in Türkiye.

3. FINDINGS

The findings highlight a significant diversity in the structure and intent of vision and mission statements across BİLSEMs. Three dominant themes emerged: individual talent development, contribution to society, and educational innovation. Notably, while some centers emphasized measurable and concrete goals, others relied on vague and overly general phrases lacking theoretical grounding. This inconsistency reflects both the evolving nature of strategic planning in Türkiye and a broader uncertainty regarding institutional identity. Importantly, linguistic analysis revealed a pattern: the choice of words in vision statements often mirrored prevailing societal values or biases. For example, statements that emphasized leadership, creativity, and innovation correlated with higher levels of acceptance from stakeholders, particularly when such terms were supported by inclusive language. Conversely, abstract or value-laden statements (e.g., “moral excellence,” “national values”) tended to produce interpretive divergence among stakeholders. Interestingly, classroom teachers emphasized the lack of practical relevance in abstract mission statements, while policy experts highlighted the tension between tradition and innovation. This suggests that strategic documents not only reflect internal policy priorities but also become tools for negotiating identity, inclusion, and acceptance in a changing social landscape. The role of language, therefore, is central to institutional transformation.

4. Conclusion and Recommendations

This study concludes that BİLSEM institutions in Türkiye are at a pivotal point in redefining their strategic identity through clearer, more inclusive, and pedagogically grounded vision and mission statements. The current gap between theory and practice—as evidenced in the inconsistency of language and structure—limits the transformative capacity of these strategic documents. Yet, there is also strong evidence of progressive shifts, particularly in centers that prioritize 21st-century skills such as digital literacy, global citizenship, and social responsibility. To foster a more inclusive and socially responsive education system, several recommendations emerge: First, institutions should align their strategic language with contemporary educational theories and national education priorities. Second, policymakers must provide guidelines and training to ensure strategic texts are not only symbolic but actionable. Third, institutional discourse should deliberately challenge prevailing social prejudices by adopting language that emphasizes diversity, inclusion, and individual potential. Lastly, collaboration among policymakers, educators, and academics is essential to ensure that strategic documents evolve into tools of transformation rather than administrative formalities. By doing so, BİLSEMs can strengthen their role not only as educational centers for the gifted but as catalysts for broader social change in Türkiye's evolving educational landscape.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri: Ulakbim TR Dizin tarafından alınan kararlar doğrultusunda 2020 yılından itibaren yayımlanacak çalışmalar için Etik Kurul İzni gerekmektedir. (Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar, insan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması, insanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar, hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar, kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar için Etik Kurul İzni gerekmektedir.) Bilgileri yer alan çalışmanın, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan ederiz.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Her bir yazar araştırmaya ortak katkı sunmuştur (%25).

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı yoktur. Yapılan Araştırmada hiçbir çıkar çatışması bulunmamaktadır.